

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема „Възможности за усъвършенстване на антикризисното управление на производствените предприятия посредством приложението на контролингови механизми“

Автор на дисертационния труд: **инж. Марина Петрова Маринова-Стоянова.**

Рецензент: **проф. д.ик.н. Йосиф Илиев Илиев, УНСС – София.**

Актуалността на разработения дисертационен труд се съдържа в неговото въведение, което по своето съдържание представлява концептуална рамка на цялостното изследване. Извършена е успешна аргументация на безспорната значимост в съвременните условия на възможностите чрез контролингови механизми да се усъвършенства антикризисното управление на производствените предприятия. Фокусът върху горните механизми несъмнено е сред актуалните и важни страни на антикризисното управление в научно и научно-приложно отношение. Обектът и предметът на изследване, основната изследователска теза, целта и задачите на дисертационното изследване, са представени в много добра симбиоза. По този начин не само се повишава доказателствената страна на избрания дисертационен проблем, но вкл. се полага добра основа за качествено дисертационно изследване.

Проблематиката на антикризисното управление е предмет на много широк кръг научни и научно-приложни изследвания, в т.ч. чуждестранни, а в значителна степен и български. Определено може да се посочи, че докт. Маринова показва умения в проучването на богат литературен материал като извлича и коректно цитира автори и книги в контекста на собственото си теоретично изследване. Теоретичният анализ в първа и втора глава на дисертационния труд дава доказателства за творческо осмисляне и целево използване на научното богатство в изследваната област. В комбинация със стилът на изложение и в контекста на целта и задачите на дисертационното изследване, правя извода, че докт. Маринова задълбочено познава научната проблематика на антикризисното управление на производствените предприятия и успешно намира своята „ниша“ като поставя добра основа за следващите трета и четвърта глава на дисертационния труд.

Внимателно запознаване с дисертационния труд ми дава основание реално да оценя връзките и зависимостите между представената във втора глава система за проактивно антикризисно управление на

производствените предприятия и методологичните основи и методика, съдържащи се в трета глава на дисертационния труд. Според мен, предложената система за проактивно антикризисно управление с нейните четири подсистеми има в голяма степен методичен характер и съдържание. Трета глава, в нейните методически аспекти, е насочена към изграждане и функциониране на системата за проактивно антикризисно управление в управлението на предприятието като акцентът е поставен върху т.нар. „Експертен кризисен център“. В този смисъл контролинговите механизми и инструменти, които са във фокуса на методиката на докторантката и са в основата на вземане на управленски решения, както и за контрол върху изпълнение на решенията, без съмнение са ключови моменти в предложената методика. Те са в добър синхрон (заедно с методологическите основи в трета глава) с предмета на изследване, целта на дисертационния труд и въведената изследователска теза. Това ми дава основание за положителна оценка на методологията и методиката на дисертационното изследване.

Безспорно в един дисертационен труд са особено важни уменията на неговия автор да материализира на практика идеите, постановките, методологическите и методическите въпроси в конкретно приложно изследване (в случая в избрано предприятие в страната). По същество чрез приложното изследване дисертационния труд придобива завършен характер и може да даде доказателства за качеството и пълнотата на методическите основи и за потвърждение на изследователската теза.

Оценката ми за апробиране на методологията и методиката на дисертационното изследване за изграждане и внедряване на система за проактивно антикризисно управление в българско производствено предприятие, е положителна. Независимо от неизбежни трудности при провеждане на емпирични проучвания в българската бизнес практика постигнатите от докт. Маринова приложни резултати дават основание за горната оценка.

• Оценка на приносите, съдържащи се в дисертационния труд

Цялостното съдържание на дисертационния труд, както и обобщенията и изводите по отделните глави, позволяват да се открит постижения с характер на приноси на докт. Маринова.

В предварителен план ще подчертая, че докт. Маринова, в съответствие с изискванията, е представила в дисертационния труд и автореферата своето виждане за собствени приноси. Приемам нейната самооценка за приноси в дисертационния труд, но в качеството ми на рецензент формулирам приносите от моя гледна точка.

На първо място ще посоча, че приносите в дисертационния труд са предимно научно-приложни, а точно такива приноси са ценни и важни в

изследвания на млади представители на академичната и научната общност. В основата на приносите в дисертационния труд, според мен, стои последователното изпълнение на втора, трета и четвърта задачи и постигането на целта на изследването. С други думи очакваните приноси са заложили в концептуалната рамка на дисертационния труд в неговото въведение, а те в необходима степен са постигнати в съответствие с логическата последователност на разработване на дисертационен труд.

В по-конкретен план приносите в дисертационния труд са както следва:

1. На основата на теоретичния анализ е извършена адаптация на системата за проактивно антикризисно управление в производственото предприятие като във фокуса е поставено прилагането на интегрирани контролингови механизми.

2. Чрез основаване на постановки на видни чуждестранни автори е разработена матрица на кризисните състояния на производственото предприятие, която отчита заплахи и вероятност от настъпване на кризи в него.

3. Предложена е методика за изграждане и функциониране на система за проактивно антикризисно управление в производствено предприятие, в основата на която е прилагането (респ. използването) на подходящи контролингови механизми.

4. Положени са основите на институционализиране на система за проактивно антикризисно управление чрез изграждане на експертен кризисен център в производственото предприятие.

5. Извършено е апробиране на методиката в българско производствено предприятие като резултатите от апробацията дават доказателствени факти за практическата приложимост и полезност на методиката.

Формулираните приноси в определена степен обогатяват научно-приложната област на антикризисното управление на производствените предприятия. Налице са потвърдителни факти в дисертационния труд за приложността и полезността им в българската бизнес практика. Апробирането на методиката на изследване в конкретното предприятие дава основание да се отбележат подобрения в редица икономически показатели. Същевременно считам, че не е възможно да се твърди за наличие на пряк икономически ефект, израз на усъвършенстване на антикризисното управление в предприятието, поради влиянието на твърде много други фактори върху ефектите.

Оценявам приносите в дисертационния труд като лично дело на докт. Маринова.

По дисертационният труд са направени пет публикации на английски език, три от които със съавтор. Четири от публикациите са в чужбина

(съответно в Русия, Сърбия, Чехия). Публикациите осигуряват определена публичност на постиженията на докторантката в актуалната област на антикризисното управление. Не са представени факти за използване и цитиране на публикациите от други автори.

Резултатите от дисертационното изследване и преди всичко научно-приложните постижения в него, са основание да предложи няколко препоръки към докт. Маринова за възможна нейна бъдеща дейност в областта на антикризисното управление, вкл. с ползност за нейното научно и академично развитие:

- Надграждам бележката ми, свързана с експертния кризисен център със следната препоръка към докт. Маринова: Бъдеща разработка в тази посока виждам в следните моменти: Убедително аргументиране на Центъра в неговите човешки измерения, в т.число: постоянна структурна единица, или гъвкава единица в предприятието; новите функции на Центъра и съответствие на компетентностите на неговите членове на тези функции; адекватни промени в длъжностните характеристики на членовете на Центъра и при необходимост целево обучение; специфична бонусна схема (или схеми) за членовете на Центъра, съобразена с приносите им и осигуряваща висока тяхна трудова мотивация и др.

- От задълбочено разработване се нуждае проблематиката за оценка на ефектите (с фокус върху икономическите ефекти) от усъвършенстване на антикризисното управление в предприятията посредством контролинговите механизми. Това несъмнено е относително сложна „причинно-следствена връзка“ и предизвикателна задача, която може да бъде предмет на бъдещо изследване.

- Поставеното върху научни основи, принципи и механизми антикризисно управление на производствените предприятия има за свой критерии постигане, поддържане и вкл. повишаване на конкурентоспособността на предприятията. Този аспект е особено важен и определено заслужава бъдещо разработване от докт. Маринова.

Авторефератът на дисертационния труд е разработен в съответствие с изискванията. В него коректно са отразени основните положения в структурирането на труда, самооценката на докторанта за съдържащите се научно-приложни приноси, публикациите по труда.

Всеки дисертационен труд, представен за рецензиране, съдържа основания за формулиране на критични бележки от позиции на вижданията на рецензента. Без да намаляват качеството на рецензирания дисертационен труд, могат да бъдат открити следните критични бележки по него:

- Напълно излишно на стр. 51 в пар. 1.5. са повторени обекта, предмета, целта и задачите на дисертационния труд, които всъщност се съдържат във въведението на труда, където е и мястото им.

- Завършеността на въведението е трябвало да се постигне с кратка аргументация на структурирането на дисертационния труд. По този начин се откроява връзката между „задачи за изпълнение и постигане на целта – структура на дисертационния труд“.

- Прекалено силно е твърдението на стр. 95, а именно „Задачата на антикризисното управление е да отстрани неефективни методи и механизми“ (характерни за функционалните подсистеми). Според мен „да обогати горните подсистеми“ е по-коректна формулировка, присъща като задача на антикризисното управление.

- Изграждането на Експертен кризисен център в предприятието е важен момент в последната глава на дисертационния труд. Това, което обаче не става ясно е „Кои са експертите, респ. членовете на този център?“ Доколко новите функции на центъра в определена степен са залегнали (или ще залегнат) в длъжностните им характеристики и редица други въпроси.

- Приемам представената Табл. 4.15 на стр. 160. Според мен съдържащото се в нея обаче е само „базова информация“ за установени сигнали за заплаха и предлагани превантивни мерки. На този етап липсва по-голяма конкретност както на заплахите, така и на адекватните решения за реакция на заплахите.

- Независимо, че изводите по отделните глави на дисертационния труд произтичат от съдържанието на главите, е било възможно те (изводите) да бъдат по-пълно аргументирани.

- В заключението на дисертационния труд правилно се посочва потвърждаването на изследователската теза, заложена във въведението. Пропуснато е необходимо продължение тук, а именно, че формулираните задачи на дисертационния труд са изпълнение и поставената цел и постигната.

Дисертационният труд в неговата цялост се отличава с добър стил на изложение, яснота и разбираемост на текста. Приложенията по труда са разработени на много добро равнище.

Заключение

Дисертационният труд на докт. инж. Марина Петрова Маринова-Стоянова на тема „Възможности за усъвършенстване на антикризисното управление на производствените предприятия посредством приложението на контролингови механизми“ представлява завършено по своя характер и съдържание изследване в актуална за съвременните условия на функциониране на производствените предприятия област. Актуалността на

труда е както в научно отношение, така и в практико-приложен план. Акцентът в дисертационното изследване върху научно-приложната проблематика, насочена към използване на потенциала на антикризисното управление е значим и особено полезен за всички бизнес организации, а за малките и средни производствени предприятия възможностите за усъвършенстване на антикризисното им управление са от първостепенно значение.

Дисертационният труд съдържа научно-приложни резултати в качеството им на приноси моменти, които отговарят на изискванията за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, вътрешно-университетската уредба на докторантурите в ТУ-Варна.

С убеденост давам своята **положителна оценка** на рецензирания дисертационен труд и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на инж. **Марина Петрова Маринова-Стоянова** образователна и научна степен „**доктор**“ по Научна специалност 05.02.21 „Организация и управление на производството (индустрия)“.

15.10.2019 г.
София

Рецензент:
/проф. д.ик.н. Йосиф Илиев/